

ACHIZIȚIA UNUI COMPORTAMENT NOU

- DIN APROAPE ÎN
APROAPE -

Material preluat și prelucrat de:
Consilier școlar *Anca Șerban*

PREZENTARE GENERALĂ A TEMEI ABORDATE ÎN BROȘURĂ

Broșura de față prezintă avantajele pe care le-ar putea aduce utilizarea corectă de către îngrijitori (părinți, educatori, alte persoane) a tehnicilor de shaping în educarea copiilor de vârstă preșcolară, atunci când aceștia se află în faza de achiziție a unui nou comportament. Shaping-ul unui comportament înseamnă, în esență, întărirea progresivă a aproximărilor tot mai exacte ale aceluia comportament, concomitent cu aplicarea extincției pentru fazele (aproximările) deja depășite.

1. DETALIEREA CATEGORIEI DE BENEFICIARI CĂREIA I SE ADRESEAZĂ BROȘURA

Tehnicile de management comportamental descrise în această broșură pot aduce beneficii majore atât copiilor, cât și părinților, educatorilor și altor persoane implicate în viața copilului. Principalii beneficiari vizați de broșură sunt copiii preșcolari, publicația încercând să plieze cât mai bine tehnicile de modificare comportamentală pe particularitățile lor de dezvoltare.

2. SCOPUL BROȘURII

Această broșură își propune să informeze și să educe părinții, educatorii sau alți îngrijitori ai copiilor de vârstă preșcolară legat de metodele de shaping ale comportamentului celor mici. În cazul în care cei cărora li se adresează această publicație vor implementa cu succes recomandările prezentate de aceasta, se va atinge un al doilea scop, acela de optimizare a comportamentului copiilor. În cele ce urmează voi detalia scopurile fiecărui subcapitol din conținutul broșurii:

Prima secțiune a broșurii își propune să informeze părinții/ educatorii/ îngrijitorii despre particularitățile de dezvoltare (în special cognitivă și socio-afectivă) a copiilor de vârstă preșcolară și posibile dificultăți pe care le pot întâmpina în educarea acestora. Secțiunea următoare vizează educarea părinților/ educatorilor/ îngrijitorilor cu privire la etapele shaping-ului unui comportament dorit la copilul preșcolar mic.

Subcapitolul trei are ca scop educarea în ceea ce privește identificarea corectă a întăririlor pentru fiecare copil în parte. Secțiunea următoare vizează educarea cu privire la modalitatea eficientă de a aplica întăririle pozitive, iar secțiunea finală conține o serie de recomandări care să educe adultul care se ocupă de copil cu privire la diferențele dintre laudă și incurajare și beneficiile nete ale încurajării.

3. CONȚINUTUL BROȘURII : IMPLEMENTAREA NOILOR COMPORTAMENTE

Broșura de față își propune să fie un sprijin pentru părinți/ educatori/ îngrijitori în situațiile în care aceștia încearcă să învețe copilul un comportament nou, chiar și unul mai complex, care presupune o secvență întreagă de acțiuni.

I. CUM SĂ PROCEDĂM ATUNCI CÂND COPILUL ÎNVĂȚĂ UN COMPORTAMENT NOU: **ETAPE**

1. **Definiți clar comportamentul pe care doriți să-l învețe copilul** (ex: să-și încalțe singur ghetuțele).
2. **Descompuneți în pași mici comportamentul respectiv** atunci când acesta este prea complex pentru a putea fi învățat global (ex: dăm jos papuceii de casă, luăm câte o șosetuță pe fiecare picior, desfacem șireturile de la fiecare ghetuță, băgăm piciorul în prima ghetuță, tragem de șireturi, legăm șireturile, băgăm celălalt picior în cealaltă ghetuță, tragem de șireturi, apoi legăm șireturile).
3. **Folosiți îndrumarea.** Aceasta constă în ajutarea copilului în timpul efectuării comportamentului. În funcție de tipul de comportament pe care doriți să îl învețe copilul, puteți utiliza îndrumarea:
 - fizică (pentru comportamente motorii – ex: îi mișcați Dvs mânuțele pentru a-l ajuta să-și tragă până sus șosetuța);
 - verbală (îi oferiți instrucțiuni verbale, înaintea sau în timpul efectuării comportamentului, despre cum se face o etapă din comportament sau care etapă urmează);
 - prin modelare (Dvs îi oferiți un exemplu, efectuând acel comportament).
4. **Recompensați aproximările succesive ale comportamentului dorit.** E foarte important să recompensați imediat orice aproximare a acestui comportament în faza de învățare (ex: recompensați copilul chiar dacă nu și-a tras bine șosetuța sau dacă a făcut un nod hilar la ghetuță). Astfel veți încuraja copilul să continue.

Atenție la orice mic progres, el trebuie recompensat!

5. **Ignorați aproximările succesive ale etapelor anterioare, depășite deja.** (ex: când știe deja să facă nod la șiret, dar astăzi a făcut doar o îngrămădire a acestuia).
6. **Retrageți treptat îndrumarea Dvs.** În momentul în care vedeți că copilul știe să se descurce singur, evitați să-i mai spuneți ce să facă. Astfel îi comunicați că aveți încredere în el și în capacitățile lui.
7. **Recompensați la intervale neregulate un comportament deja dobândit.** Pentru a consolida un comportament care deja s-a instalat în repertoriul efectuat de copil, este necesar să nu mai dați întăriri imediate.

Atenție! Asigurați-vă că copilul știe să efectueze bine comportamentul înainte de a trece la faza de consolidare.

II. CE FEL DE RECOMPENSE DĂM

Recompensele pot consta în lucruri diferite; pot fi:

- **materiale** (obiecte, dulciuri, etc)
- **sociale/ naturale** (încurajările, lauda, zâmbetele, atenția de orice fel, mângâierile, recunoașterea contribuției, etc)
- **activități preferate** (jucatul cu mingea, uitatul la TV, etc).

Recompensele nu sunt aceleași pentru toți copiii. Pentru a fi eficienți în utilizarea lor, trebuie mai întâi să le selectăm pe cele care cu siguranță înseamnă mult pentru copil.

Cum aflăm care sunt recompensele pentru copilul nostru? Putem identifica lucrurile care sunt cu adevărat importante pentru copil prin:

- **întrebări directe** (ex: „Ce îți place mai mult?” „Ce ți-ai dori?” „Ce îți place să faci?”);
- **observarea copilului** (ce face mai des? Care jucărie/ activitate o alege cel mai frecvent?)

III. RECOMANDĂRI PENTRU APLICAREA RECOMPENSELOR

1. **Definiți cât mai exact și mai concret comportamentul** pe care doriți să-l învețe copilul.
2. **Utilizați întăriri disponibile.** Nu promiteți copilului lucruri care vă sunt dificil sau imposibil de realizat!
3. **Utilizați pe cât posibil recompense naturale** (sociale, activități preferate), deoarece acestea se apropie mai mult de recompensele pe care le primim mai apoi în viață. Atenție așadar să nu transformați copilul într-un dependent de recompense artificiale (bunuri, obiecte, dulciuri)!
4. **Treceți treptat de la recompensele imediate (atunci când copilul încă învață comportamentul dorit) la recompense oferite tot mai amânat (în faza de consolidare a unui comportament deja învățat)**, pentru ca copilul să ajungă la un moment dat să efectueze comportamentul dorit din proprie inițiativă, nu strict pentru recompensa care urmează. Atenție totuși să nu întrerupeți brusc recompensarea și încurajarea copilului, pentru că atunci el nu va mai efectua comportamentul învățat!
5. **Utilizați recompense cât mai variate și în mod alternativ**, pentru ca valoarea acestora să rămână aceeași pentru copil.
6. **Stabiliți de dinainte recompensele pentru fiecare scop urmărit.** Precizați și copilului ce va primi dacă va efectua comportamentul dorit de Dvs.
7. **În momentul în care îl recompensați, spuneți-i exact copilului pentru ce anume primește recompensa** (ex: „astăzi ți-ai desfăcut mai bine șireturile înainte

să bagi piciorul în ghetuță. Bravo! Chiar sunt mândru de tine! Te descurci tot mai bine!”).

IV. ALTE RECOMANDĂRI LEGATE DE RECOMPENSE

Este bine să utilizați cât mai frecvent **laudele combinate cu încurajarea**, deoarece laudele folosite în exces și în anumite situații pot părea exagerate sau pot da copilului impresia că v-ați creat anumite așteptări prea înalte și pe care inevitabil a un moment dat le va încălca și vă va supăra. Laudele sunt eficiente doar atunci când copilul nu se așteaptă să le primească, sau când nu a muncit doar pentru a primi acele laude. Ne putem da seama că am exagerat cu laudele atunci când copilul nu are încredere în faptul că sunt adevărate, atunci când se așteaptă întotdeauna să fie lăudat, sau când are tendința de a deveni dependent de ele și face orice doar pentru a primi laude. În aceste cazuri, laudele, în loc să îi întărească copilului încrederea în forțele proprii, duc defapt la o șubrezire a stimei de sine a acestuia și îl pot transforma într-un perfecționist care nu-și poate accepta eșecurile sau greșelile. De aceea este important să combinăm sau chiar să înlocuim pe cât posibil laudele cu încurajările. Încurajările, care nu vin neapărat după ce copilul a făcut un lucru foarte bine, dar s-a străduit, vor face copilul să se simtă acceptat și prețuit indiferent de rezultatele pe care le obține. Astfel va învăța să se accepte și el însuși așa cum este, cu bune și rele, fără însă a renunța la încercările de a deveni mai bun.

Cum putem combina lauda cu încurajarea:

- eliminarea pe cât posibil a judecăților de valoare („bun”/ „grozav”/ „excelent”) care se referă la copil sau la produsul unei activități desfășurate de acesta;
- înlocuiți-le cu propoziții care exprimă acceptarea, încrederea, recunoașterea contribuției copilului, recunoașterea și aprecierea efortului și progresului (ex: „îți mulțumesc că te-ai încălțat singur astăzi, mi-ai fost de mare ajutor!”; „azi ai reușit să te legi la șireturi mai bine decât ieri. Se vede că te-ai străduit și că înveți repede”).

V. BIBLIOGRAFIE

- Badea, Elena – „Caracterizarea dinamică a copilului și adolescentului (de la 3 la 17/18 ani) cu aplicație la fișa școlară” (București, 1997), Editura Tehnică, pp. 52-61.
- Munteanu, Anca – „Psihologia copilului și a adolescentului” (Timișoara, 1998), Editura „Augusta”, pp. 178-206.
- Botiș, Adina; Tărău, Anca – „Disciplinarea pozitivă. Sau cum să disciplinezi fără să rănești” (Cluj-Napoca, 2004), Editura ASCR.